

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Invandrare som social kategori och kategoriseringens konsekvenser för folkhälsan

Författare: Johanna Andersson

Program: Folkhälsovetenskapligt program 120 poäng
Examensarbete i folkhälsovetenskap VT 2007

Omfattning: 10 poäng

Handledare: Annika Jakobsson

Examinator: Gösta Axelsson

Sahlgrenska akademin
Enheten för socialmedicin

Svensk titel: Invandrare som social kategori och kategoriseringens konsekvenser för folkhälsan.

Engelsk titel: Immigrants as a social category and the effects of classification on public health.

Författare: Johanna Andersson

Program: Folkhälsovetenskapligt program 120 poäng
Examensarbete i folkhälsovetenskap VT 2007

Omfattning: 10 poäng

Handledare: Annika Jakobsson

Examinator: Gösta Axelsson

Sammanfattning

Bakgrund: Invandrarbegreppet skapades av svenska staten på 1960-talet och innefattar de som kommit till Sverige från annat land. Begreppet är kopplat till stereotyper, som innebär en grovt förenklad bild. Segregation handlar om gränser och åtskiljande. Kulturell dominans innebär att en grupp framställs i stereotypa bilder och avskiljs från resten av befolkningen. Associationerna kring begreppet invandrare handlar ofta om problem och om kultur. Kultur används dessutom som förklaring till problemen. Delaktighet och inflytande samt ekonomisk och social trygghet är av stor vikt för folkhälsan. Socialt kapital framhävs som särskilt viktigt, vilket innebär tillit, sociala normer och deltagande i nätverk. Ett arbete är av vikt dels för den egna ekonomin men också för sociala kontakter, status och självkänsla. En social kategori är externt bestämd och innebär alltid maktutövning då det inte finns några objektiva, självklara sätt att kategorisera på. **Syfte:** Att undersöka om social kategorisering av gruppen invandrare innebär konsekvenser för folkhälsan. **Metod:** Litteraturstudie. **Resultat:** Fyra teman identifierades; makt, gränsdragningar, exkludering och underordning samt konsekvenser. De som har *makten* att definiera kategorierna har också makten att skapa normativa värden som är kopplade till kategorierna. Av dessa värden skapas hierarkier. Multikulturalismen hyllar skillnaden men den grundläggande statushierarkin finns kvar. Kategorin invandrarkvinnor är dubbelt underordnade i två maktordningar, kön och etnicitet. Det finns en tendens att skylla på den drabbade som många gånger anses skapa sin egen olycka. *Gränsdragningar* är centralt för sociala kategorier. Gränsen mellan kategorin invandrare och kategorin svenskar förklaras ibland av begreppet kulturavstånd. Kulturavståndet anses vara längre till dem som inte kommer från väst. Kultur används för att förklara en mängd företeelser och ses aldrig som något positivt när den tillhör de Andra. *Exkludering* sker på bostadsmarknaden, i det politiska livet och på arbetsmarknaden. Ett sätt att förklara eller motivera exkludering handlar om kompetensbrist. De Andra saknar vissa sociala och kulturella kompetenser för att de inte är svenska och det är därför som de inte klarar sig lika bra. *Konsekvenser* av kategoriseringen är kollektivisering av en heterogen grupp som omtalas i stereotyper som förminskar alla olikheter. Att omtalas i dessa ofta negativa stereotyper leder till en förändrad självbild, ofta till det sämre. I arbetslivet blir konsekvensen att en person inte anses vara anställningsbar och har därmed svårare att få ett arbete. Många invandrade kvinnor har arbeten långt ner i hierarkin och detta påverkar dem negativt. Personer med utländsk härkomst är

underrepresenterade i den svenska politiken. Detta leder till avsaknad av förebilder och på sikt en risk för minskat deltagande. Delaktighet förutsätter en känsla av tillhörighet. **Slutsats:** Den till synes neutrala kategoriseringen av invandrare medför normativa värden och föreställningar som får följder för dem som inkluderas i kategorin. Dessa följder kan ha negativa konsekvenser för folkhälsan.

Sökord: Social kategorisering, invandrare, makt, folkhälsa.

Abstract

Background: The classification of immigrants as "invandrare" was created by the Swedish government in the 1960's. It includes all of those who have immigrated to Sweden. The concept of invandrare is linked to stereotypes. Segregation means boundaries and separation. Cultural dominance means that a group is described stereotypic and is separated from the rest of the population. The associations to the concept are often about problems and culture. Often culture is used as an explanation to the problems. Involvement and influence in society and economic and social security are of great importance for public health. Social capital is set off as especially important. Social capital means trust, social norms and involvement in social networks. A social category is externally determined and always involves power because there is no objective, obvious way to classify. **Aim:** To explore if social classification of the group called "invandrare" has effects on public health. **Method:** A study of literature. **Results:** Four themes were identified: Power, Making of boundaries, Exclusion and subordination and Consequences. Those in *power* to define the categories are also in power to define values connected to the categories. These values make hierarchies. The multiculturalism celebrates differences but the basic hierarchy of status is still there. The category of immigrant women is subordinated twice in two different structures of power; gender and ethnicity. There is a tendency to blame the victim and often the victims are accused of making their own incongruity. The *making of boundaries* is central to social classification. The boundary between the category of "invandrare" and the category of Swedes is sometimes explained by the concept of cultural distance. This distance is perceived longer when it comes to those far from "The West". Culture is used as an explanation to many phenomena and is never something positive when it is connected to the Others. *Exclusion* takes place on the residence market, the political life and the labour market. One way to explain and motivate the exclusion of the category of "invandrare" is that they're lacking social and cultural competence and that this is the explanation for their failures. The consequences of social classification are the making of a collective who is talked about in negative stereotypes who hide every aspect of difference. This leads to a changed self image, often to the worse. Many immigrant women work in places far down the hierarchy and this affects them negatively. Persons with a foreign background are underrepresented in Swedish politics. This leads to a lack of role models, and in the long run a risk of reduced involvement. Involvement presupposes a sense of belonging. **Conclusion:** The apparent neutral classification of immigrants as "invandrare" result in normative values and conceptions which have consequences for those included in the category and these consequences can have a negative effect on public health.

Keywords: Social classification, immigrants, power, public health.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Invandrarbegreppets historia	1
Invandrarbegreppets användning	2
Stereotyper och fördomar	2
Segregation och kulturell dominans	3
Associationer till begreppet invandrare	4
<i>Mediestereotyper</i>	4
<i>Kulturalisering</i>	5
Folkhälsa	5
Teoretiska begrepp	6
SYFTE	8
METOD	8
Kriterier för urval	8
Manuell sökning	8
Analys av det vetenskapliga urvalet	9
RESULTAT	10
Makt	10
<i>Hierarkier</i>	10
<i>Multikulturalism</i>	11
<i>Kategorin invandrarkvinnor</i>	11
<i>Blame the Victim</i>	12
Gränsdragningar	12
<i>Vem kategoriseras som invandrare?</i>	13
<i>Kultur som förklaringsmodell</i>	13
Exkludering och underordning	14
<i>Kompetensbrist</i>	15
Konsekvenser	16
<i>Kollektivering</i>	16
<i>Förändrad självbild</i>	17
<i>Arbetsliv</i>	17
<i>Delaktighet</i>	18
DISKUSSION	20
Metoddiskussion	20
Resultatdiskussion	20
<i>Makt, gränsdragning och exkludering</i>	20
<i>Konsekvenser</i>	22
Slutsats	25
Vidare forskning	25
REFERENSER	26
BILAGA: LITTERATURÖVERSIKT	29

INLEDNING

En ambitiös offentlig politik är närmast per definition en producent av sociala kategorier. Välfärden kräver kategoriseringar för att kunna omfördela resurser och kompensera vissa grupper. Kategoriseringar är därmed nödvändiga ibland och därför inget som brukar ifrågasättas. Men vad gäller indelning av människor så måste man vara varse att beteckningar långt ifrån alltid är värdemässigt neutrala (1).

Jag har valt att fokusera på den kategori som brukar kallas invandrare. Denna grupp har sämre förutsättningar och möjligheter på många områden, t ex vad gäller hälsa (2-4). Trots detta har orsakerna bakom etnisk ojämlikhet i hälsa inte diskuterats i särskilt stor utsträckning i Sverige (5).

Intresset för detta område väcktes när jag förra våren läste kursen Kulturell mångfald och global etik. Som examination på den kursen skrev jag en uppgift som fungerade som ett frö av inspiration till denna uppsats. Jag läste senare kursen Migration – Globala och lokala perspektiv, denna kurs behandlade bla historien kring invandrarbegreppet och var också en inspiration inför val av uppsatsämne. När jag skulle besluta mig för uppsatsämne tog jag kontakt med Marita Eastmond som deltagit som föreläsare under flera kurser på vår utbildning. Jag beskrev min idé för henne och hon var mycket positiv och inspirerande. Allt detta sammantaget gjorde att jag slutligen valde att skriva om kategorisering av den grupp som kallas för invandrare.

BAKGRUND

Invandrarbegreppets historia

Invandring till Sverige uppfattas ofta som ett modernt fenomen i och med efterkrigstidens arbetskraftsinvandring och flyktingmottagande. Det finns dessutom myter som framställer den svenska kulturen som ovanligt homogen och den svenska befolkningen som mycket lite påverkad av invandring. Visserligen har invandringen under förra århundradet saknat motstycke, men det är svårt att hitta en period i den svenska historien när invandringen inte har påverkat samhällsutvecklingen. Det var på det sena 1800-talet som svensken kan sägas blev svensk och den invandrade utlänning. Det var också vid den här tiden som invandraren gjordes till en främling som sågs som avvikande i förhållande till svensken (6).

Fram till 1970-talet förekom en omfattande arbetskraftsinvandring till Sverige, men samtidigt kom även flyktingar hit. Från 1980-90 kom flyktinginvandring att successivt ersätta andra skäl till invandring och är sedan dess den helt dominerande invandringskategorin. Under tiden efter andra världskriget var opinionen i princip för fri invandring och det var få som ville stoppa arbetskraftsinvandringen. I mitten av 60-talet kom dock en vändning. För de människor som kom från Mellaneuropas industrimiljöer var omställningen till svenska miljöer relativt problemfri. För personer från landsbygden i Grekland och Turkiet var omställningen större. Den utländska arbetskraftens och flyktingarnas problem i det svenska samhället uppfattades först som en språkfråga så 1965 fick alla invandrare rätt till gratis svenskundervisning. Myndigheterna blev dock medvetna om att utlänningarna inte automatiskt assimilerades in i det svenska samhället och krav på en mer pluralistisk

hållning framfördes. De etniska minoriteternas språkliga, kulturella och religiösa behov skulle utredas. Fram tills nu hade man officiellt pratat om utlänningar, men med den nya termen invandrare ville man markera den bättre rättsliga status jämfört med de gästarbetare som många andra länder tog emot. Statens invandrarverk inrättades 1968 som en markering av den nya eran (7). När begreppet invandare lanserades så uppfattades det som progressivt och skulle i motsats till det tidigare begreppet utlänning visa på integration och delaktighet. Det finns dock en reservation inbyggd i ordet; *invandrare* är någon som inte fått fotfäste och som saknar rötter (6).

Invandrarbegreppets användning

I en skrivelse från Näringsdepartementet, som behandlar invandrarbegreppets användning i svenska författningar, skiljer man på invandrare, nyanlända invandrare och personer med utländsk bakgrund. Begreppet invandrare bör endast användas om personer som själva har invandrat och av tradition räknas endast den som är folkbokförd i Sverige som invandrare. Nyanlända invandrare avser personer som nyligen kommit till Sverige. Med begreppet personer med utländsk bakgrund avses både utrikes födda som invandrat, men även personer födda i Sverige med minst en utrikes född förälder. Invandrarbegreppet är inte entydigt utan används på ett flertal olika sätt såväl i dagligt tal som i statistiska sammanhang (8).

Begreppet invandrare kan definieras på ett flertal olika sätt. Dels kan det definieras genom objektiva kriterier som medborgarskap, födelseland eller modersmål. Dels kan man utgå från mer subjektiva kriterier som utseende eller språkbrytning för kategorisering. Detta innebär att olika personer gör olika indelningar och definierar begreppet olika. Det innebär också att en person som uppfattar sig själv som svensk kanske inte uppfattas och kategoriseras så av andra (8, 9).

Skrivelsen ifrågasätter om det är lämpligt att personer som bott länge i Sverige kallas invandrare. Begreppet andragenerationsinvandrare ifrågasätts ännu mer. Begreppet anses vara grovt generaliserande och underförstår en grupp som har en samhörighet och gemensamma kännetecken som är skild från svenskarnas. De menar slutligen att begreppet inte bör användas på ett sätt som förstärker ett tänkande som bygger på vi och dem (8). Kategoriseringen invandrare har sedan den introducerades fått en stor genomslagskraft och det har i flera andra sammanhang (så tidigt som 1971) framhållits det tveksamma i att betrakta immigranterna som en homogen grupp (7). Invandrarbegreppet rymmer en mängd människor med olika bakgrunder, erfarenheter, förutsättningar och kompetenser. Denna sociala kategorisering har inte bara skapat en särskild politik och särskilda åtgärder utan även särskilda rollförväntningar. Begreppet invandrare innebär en kategorisering som verkar urskiljande och har en negativ stämpel (6).

Stereotyper och fördomar

Vi använder oss av stereotyper för att spara tid och kraft vid nya intryck och genom att generalisera så förenklar vi (10). Stereotyper hjälper till att skapa ordning och gör det möjligt att dela in människor efter lättfattliga kriterier. Stereotyper är ofta mer eller mindre nedsättande men de inte behöver vara det (11). När vi lärt oss stereotyper så kan vi placera in människor vi möter i rätt kategori och sedan behandla dem på rätt sätt utifrån den norm som stereotypen är kopplad till. Konsekvenserna av stereotyper kan vara att vissa grupper av människor redan från början får en sämre

utgångspunkt än andra, då stereotyperna riskerar att bli självuppfyllande profetior (10, 12). Stereotyperna kan hjälpa till att klargöra den egna gruppens gränser och avgöra vilka som hör till och vilka som inte gör det (11). Bland svenskar har det förekommit många rykten och myter om olika grupper, t ex olika invandrargrupper. Bakom många sådan rykten finns stereotypen att invandrare inte är lika moderna som "oss" svenskar. Resultatet blir att invandare stämplas som mindre värda samtidigt som "vi svenskar" ses som det normala och därmed stiger i värde. Vi bildar negativa stereotyper om dem som är motsatser till de egenskaper eller förhållningssätt som vi värderar högt i vår egen kultur (10).

En kategorisering av grupper av individer som betonar deras gemensamma drag är beroende av stereotyper för att fungera (12). Ju större upplevd skillnad mellan en själv och de som kategoriseras, desto mindre detaljerad blir kategorin. Det är svårt att göra distinktioner mellan alla olika grupper så vanligtvis begränsar man sig till att göra de distinktioner som anses vara socialt relevanta. I vissa fall kan den dominerande gruppen tillskriva en stor samling människor med inbördes stora olikheter en enda kategori, t ex kategorin invandrare. Oftast är det bara de invandrare som lokalt uppfattas som väsentligen annorlunda som faktiskt kategoriseras som invandrare. I många samhällen tillskrivs människor egenskaper utifrån sitt fysiska utseende. Sådana kategoriseringar är, liksom de stereotyper och värderingar som följer av dem, ett resultat av den koloniala historien och en särskild uppdelning av arbete och politisk makt (11).

Segregation och kulturell dominans

Segregation handlar om skillnader och åtskiljande, och inte sällan sker detta rumsligt. Segregation upprättar och bekräftar en hierarkisk skillnad mellan grupper och betyder således över och underläge, moraliskt och/eller materiellt. Segregation leder till att människor inte blir erkända och sedda som de personer de är, vill och kan vara, utan kränks och förödmjukas. Denna kränkning kan ske på två sätt, antingen genom att personens själva existens förnekas eller genom att hon kategoriseras och inte tilltalas som den individ hon är. Segregation är alltså liktydigt med gränser som håller människor isär (13). De flesta segregerade grupper betraktas som andra klassens medborgare (12).

Ett exempel på en teori som bygger på segregering och hierarkisering är Hirdmans (14) teori om genussystem. Hirdman (14) menar att genus(in)ordningen skapar ett socialt mönster som kallas genussystem och att det bygger på två regler. Den första är könsens isärhållande, vilket innebär att kvinnor och män ses som olika, med olika egenskaper och kompetenser. Den andra är den manliga normens primat, vilket innebär att mannen är norm och det som betraktas som manligt värderas högre än det som betraktas som kvinnligt.

Young (15) beskriver olika former av förtryck. En form kallas kulturell dominans och innebär att den kulturellt dominerade gruppen osynliggörs samtidigt som den framställs i stereotypa bilder och avskiljs från resten av befolkningen som annorlunda. Detta samtidigt som den dominerande gruppen framställer sig själva, sin kultur och sina erfarenheter som allmängiltiga. Eftersom den dominerade gruppen ses som avvikande blir de även tillskrivna ett särskilt sätt, som kopplas samman med deras hud och kropp och som då inte går att förändra eller förneka. Denna typ av stereotyper genomsyrar hela samhället och uppfattas ofta som självklara.

Associationer till begreppet invandrare

”Invandrarkvinnan” och ”invandrarkillen” är exempel på stereotyper; kategorier med vissa tillhörande associationer. Begreppet invandrare har fått innebörder långt bortom dess betydelse att vara ”en person som invandrat” (16).

Mediestereotyper

En anledning till invandrarbegreppets associationer kan vara nyhetsjournalistikens sätt att gestalta kategorin invandrare som problem (16). Journalistik för inte bara över ett budskap till läsarna, den sätter även dagordningen för vad det pratas om (17, 18). När nyhetstexter använder kategoriseringar som invandrare och kopplar detta till vissa problem eller platser så bidrar nyheterna till att skapa ett samhälle med ”invandrarproblem” och ”segregerade bostadsområden”. Nyheterna upprättar gränser mellan normalt och avvikande samt gott och ont. En segregation skapas mellan läsarna och de avbildade invandrarna. I nyhetsartiklar presenteras kategorin invandrare stereotyp och tillskrivs vissa egenskaper. Dessa egenskaper förklaras främst av kultur. Gruppen invandrare framställs som kulturella medan svenskar framställs som rationella varelser som saknar kulturella särdrag (18). Den kulturella bakgrunden beskrivs ofta som ett bagage eller arv som invandraren bär med sig. Kulturen uppfattas som varande statisk och essentiell och när den möter den svenska kulturen så sker det en sk kulturkrock (17). Nyhetsartiklar arbetar mycket med kontraster och egenskaperna som associeras med invandrare handlar om vad ”vi” inte är (16). De Andra styrs av kultur på ett sätt som ”vi” inte gör. När artiklarna talar om hur ”vi” ser på saker och hur ”vi” gör så handlar det oftast om det som ”vi” bör vara, dvs det är grundat på lagar och officiella dokument, exempelvis våldtar ”vi” inte och ”vi” slår inte kvinnor (18). Detta leder till att invandraren indirekt uppfattas som laglös och att kriminalitet, som ofta framställs som utbredd, hos invandrare skulle vara en frukt av kultur (17). Den normativa svenska identiteten byggd på lagen ställs mot invandrarstereotypen och därmed bortses från all variation som finns utan invandringen bland dem som kallas svenskar (18).

Framställningen av invandrare fokuserar ofta på sexualitet och genusordning (16). ”Invandarmannen” eller ”invandrarkillen” framställs ofta som en person med traditionell syn på förhållandet mellan män och kvinnor, och kvinnors frigörelse uppfattas för honom som ett hot. Hotet innebär en risk att förlora makt och det förklarar hans kontrollbehov och benägenhet att misshandla kvinnliga närstående (16-18). Han framställs som styrd av en hederskultur (16, 18) med en bristande förståelse av den svenska synen på jämställdhet (17). När mannen pga av detta våldför sig på t ex sin fru framställs detta därför som en attack även mot ”det svenska”, detta eftersom ”vi” inte gör sånt. Om ”invandarmän” framställs som skurkar så framställs kvinnorna och tjejerna ofta som offer. De är offer för förtryck, våld och kulturkrockar (18). Förtrycket sker genom religion, tradition, familjen och en patriarkalisk syn på sexualitet och genusordning. ”Invandrarkvinnan” beskrivs många gånger som ett koncentrat av brister och som en icke-handlande person. Denna bild av invandrarkvinnan används som kontrast till bilden av den svenska kvinnan som är utbildad, självständig och handlingskraftig (16). Om kategorin invandrare och deras kultur omtalas negativt så blir detta särskilt tydligt just när det kommer till kategorin invandrarkvinnor (2). En ”invandartjej” som bryter mot stereotypen och uppfattas som stark ses endast som ett undantag som bekräftar regeln, inte som en alternativ bild av ”invandartjejer” (16, 18).

Kulturalisering

Gruppen invandrare framställs, som jag visade ovan, som styrda av sin kultur. Kultur används stigmatiserande och blir en statisk förklaringsvariabel till olika fenomen (5). Många problem kulturaliseras och ses i snäva kulturella och etniska termer. Ofta är problemen egentligen förknippade med social ojämlikhet men den ”annorlunda kulturen” framställs istället som orsak till alla de problem som ofta kopplas samman med invandrare och etniska minoriteter. Kulturaliseringen bidrar till att dölja den sociala verklighetens åtskillnad mellan människor och problem som bidrar till och kommer härav. Kategorin invandrades uppväxt- och livsvillkor präglas många gånger av segregation, diskriminering och stigmatisering. Dessa fenomen är sociala och har inget med nedärvd eller importerad kultur att göra (19).

Folkhälsa

Enligt en studie från Socialstyrelsen finns det skillnader i hälsa och ohälsa mellan kategorin svenskar och fyra grupper ur kategorin invandrare; personer från Chile, Polen, Iran och Turkiet. Gruppen svenskar har bättre hälsa än alla de fyra grupperna ur kategorin invandrare. Det är även skillnader i hälsa mellan män och kvinnor i alla de fem undersökta grupperna, där kvinnorna har sämre hälsa. I grupperna från kategorin invandrare är långvarig sjukdom vanligare, särskilt arbetsrelaterad. De skillnader som finns mellan kategorin svenskar och de andra grupperna, och inom kategorin invandrare, ska ses mot de olika förutsättningar som dessa grupper har (4).

Folkhälsan påverkas av en rad faktorer. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Regeringen listade i sin proposition Mål för folkhälsan elva stycken målområden som ska vara ledande för folkhälsopolitiken. De två första är; Delaktighet och inflytande i samhället samt Ekonomisk och social trygghet (3).

En av de mest grundläggande förutsättningarna för en god folkhälsa och en av kärnfrågorna i ett demokratiskt samhälle är delaktighet och inflytande. Särskilt viktigt anses det vara att stärka förmågan och möjligheten till kulturell och social delaktighet för socialt och ekonomiskt utsatta personer. Propositionen lyfter fram det sociala kapitalet som centralt och menar att gemenskap och samhörighet i hela samhället och tillit mellan människor är av stor vikt och skapas i ett demokratiskt samhälle. En annan viktig del inom detta målområde är att bryta den etniska, sociala och diskriminerande segregationen samt att verka för mer jämlika och jämställda livsvillkor. Vidare framhålls vikten av ett arbete för att kunna vara delaktig i samhället och utveckla relationer med andra människor (3). För att kunna må bra har människor ett behov av att känna delaktighet och att de har möjlighet att påverka sitt eget liv, sin livssituation och samhällsutvecklingen (20). Slutbetänkandet av Invandrarpolitiska kommittén framhåller vikten av att människor tillåts vara delaktiga och får inflytande för att åstadkomma inflytande och delaktighet (8).

Ekonomisk och social trygghet är även det en av de mest grundläggande förutsättningarna för en god folkhälsa. Social otrygghet och ekonomisk stress orsakar ohälsa, framför allt psykisk (3). I förarbetena till propositionen framhålls arbetslöshet som en betydande riskfaktor för folkhälsan. Arbetslöshet och utanförskap är en riskfaktor för ohälsa för alla som drabbas men risken är än större för ungdomar och personer med utländsk bakgrund som drabbas av långtidsarbetslöshet. Arbetslöshetens negativa konsekvenser drabbar även den arbetslöses familj vilket

bidrar till sociala ojämlikheter i hälsa (21). Arbetslöshet innebär inte bara en försämring i levnadsstandard utan även en förlust av sociala kontakter och mindre möjligheter till samhällsinflytande. Det finns en koppling mellan arbetslöshet, sociala problem och ohälsa som grundar sig i två förhållanden. Dels leder arbetslöshet till en ekonomisk påfrestning och dels innebär arbetslöshet ofta förlust av prestige och status och därmed ett hot mot självkänsla och självrespekt (22). I förarbetena beskrivs även inkomstklyftor som en viktig riskfaktor för folkhälsan (21). I industriländer påverkas medellivslängden mer av inkomstspridningen än av medelinkomsten. En stor inkomstspridning är en riskfaktor för ohälsa jämfört med en jämn spridning (20). En förklaring till detta kan vara att inkomstspridningen kan påverka och påverkas av ett samhälles sociala sammanhållning, dess sociala kapital (21). Det kan även vara så att ohälsan är en psykosocial effekt av en plats i den nedre delen av samhällshierarkin (23).

Teoretiska begrepp

En *diskurs* är institutionaliserade och förgivet tagna tolkningar, normer och föreställningar som styr det sätt på vilket vi tänker, handlar och ser på företeelser och strukturer. Exempelvis finns en diskurs kring etniska skillnader som gör att uppdelning och kategorisering av invandrare och svenskar uppfattas som legitim och naturlig (2). Detta innebär att det finns en koppling mellan diskurs och handling, och att diskurser påverkar människors handlingar. Genom att handla i enlighet med diskursen så återskapas och stabiliseras den.

Att en gruppidentitet benämns *social kategori* indikerar att den är externt bestämd. Sociala kategorier ska alltså skiljas från olika typer av grupper som grundas på deltagarnas egna aktiviteter. Sociala kategorier är diskursiva företeelser med betydelse för attityder och socialt samspel. De bildar dualismer som vi och de Andra, och uppstår i spänningsfältet mellan det normala och det avvikande. De som kategoriseras står för något speciellt och annorlunda jämfört med majoriteten som ses som det normala. Det finns inga givna och naturliga sätt att kategorisera (24, 25). I ett sammanhang kan en kategorisering uppfattas som naturlig men i ett annat sammanhang ses den som forcerad. Kategoriseringar kan över tiden rota sig för att till slut ses som helt naturliga. Gränser mellan olika kategorier är dock ofta helt godtyckliga (25). Eftersom det inte finns någon objektiv eller neutral indelning så innebär social kategorisering alltid maktutövning (24). Detta eftersom sorteringen kommer att ge under- och överordnade, med olika tillgång till möjligheter och förutsättningar för exempelvis god hälsa (25). Sociala kategoriseringar är därmed socialt skapade konstruktioner, då de inte är naturgivna utan skapade och bestämda i ett socialt sammanhang och de kan därmed även sägas vara föränderliga (5).

En person kategoriseras inte bara in i en kategori utan flera, t ex invandrare, kvinna, homosexuell, medelklass. Begreppet *intersektionalitet* visar på vikten att se till flera olika kategorier samtidigt och söker synliggöra relationer av över- och underordning. Makten konstitueras av den sammanlagda effekten av dessa olika kategorier (26) och olika maktordningar konstruerar varandra ömsesidigt. Alla dessa kategorier formar tillsammans en individs position i samhällshierarkin. Intersektionalitet betonar samhällets rörlighet och föränderlighet och kategoriernas förändringspotential över tid och rum. De sociala kategorier som brukar lyftas fram inom ramen för intersektionalitet är inte jämlika inbördes. T ex har kvinnor olika förutsättningar och möjligheter i olika kontexter pga andra maktordningar, utöver genus, som etnicitet

och sexualitet (25). Intersektionalitet kan ses som den teoretiska ram som problematiserar intersektionen mellan flera maktstrukturer, detta eftersom analyser av makt inte kan utgå enbart från en kategori (26).

Socialt kapital har kommit att bli en central del i diskussionen om de viktigaste bestämningsfaktorerna för folkhälsan. Särskilt har det fokuserats på möjligheten att det är skillnader i socialt kapital som kan tänkas ligga bakom ojämlikhet i hälsa (27). En av dem som använt sig av begreppet socialt kapital är Putnam. Han nämner tre olika former av socialt kapital: mellanmänniskt förtroende, sociala normer och deltagande i formella och informella nätverk. Man kan enligt Putnam även skilja på olika former av socialt kapital; sammanbindande och överbryggande. Med sammanbindande socialt kapital avses tillit, socialt deltagande och utveckling av gemensamma normer inom en grupp. Sammanbindande socialt kapital förstärker den gemensamma identiteten. Med överbryggande socialt kapital avses istället tillit, socialt deltagande och utveckling av gemensamma normer mellan individer från olika sociala grupper. Positiva effekter av socialt kapital är att det upprätthåller den sociala kontrollen, att det kan fungera som ett stöd för familjer och att det kan ge förmåner genom nätverk utanför familjen. På folkhälsoområdet har det lyfts fram att socialt kapital ökar självtilliten, ökar det sociala stödet, minskar stress, ökar inflytande och kontroll mm. Negativa effekter av socialt kapital kan vara att utanförstående exkluderas. Med detta avses att ett alltför starkt sammanbindande socialt kapital kan ge en minskning i överbryggande socialt kapital (28). Exempel på social exkludering är exkludering från arbetsmarknaden, rumslig, ekonomisk och social i form av social isolering (29).

SYFTE

Mitt syfte är att undersöka om social kategorisering av gruppen invandrare innebär konsekvenser för folkhälsan.

METOD

Jag har valt att göra en litteraturstudie. Detta eftersom jag anser att jag kan få ett bättre resultat av en litteraturstudie inom ramen för den tid som står till förfogande för genomförandet av uppsatsen. Det finns inte heller så mycket forskning kring kombinationen social kategorisering och folkhälsa och detta är ytterligare en omständighet som gjort att jag valt att använda mig av en litteraturstudie för att undersöka var forskningsfronten ligger nu.

Kriterier för urval

Jag har valt att fokusera på Sverige och svenska förhållanden, detta eftersom invandrare är ett svenskt begrepp skapat av den svenska byråkratin. Jag har haft en bred ingång och letat efter material som behandlar frågan inom flera olika arenor, och ur ett mer generellt perspektiv.

Manuell sökning

Jag började mina eftersökningar med att söka i PubMed och Sociological Abstracts. Jag fann många artiklar men inget som var relevant för mitt syfte. Begrepp som klassificering och kategorisering används i många olika sammanhang och jag har t ex funnit artiklar som avser kategorisera olika typer av människoraser, vilket ju är rakt motsatt mitt syfte. Avsaknaden av relevanta artiklar gjorde att jag valde att söka genom referenslistor. Jag hade två texter att utgå ifrån; Ann Runfors (30) avhandling Mångfald, motsägelser och marginaliseringar som jag haft som kurslitteratur på Kulturell mångfald och global etik, samt Marita Eastmonds (31) artikel Reconstituting Normal Lives, Shaping New Citizens: Refugee Integration and The Politics of Trauma (opublicerat manus). Eastmonds artikel fick jag efter personlig kontakt. Hon tipsade mig även om Kategorisering och integration, SOU 2004:48 (1).

Efter att sökt i referenslistor och läst det jag hittat gjorde jag en sökning på de namn som håller på med denna typ av forskning i Sverige i Sociological Abstracts. Den sökningen gav inget som jag kunde använda mig av då de flesta av träffarna endast var referenser.

Den litteratur jag har funnit och valt att använda mig av har jag fått tag på främst genom referenslistor. Jag valde att inte använda Eastmonds artikel då den främst handlade om flyktingars kategorisering som traumatiserade. Jag hade dock mycket nytta av referenslistan till artikeln, där jag fann Grahams (32) avhandling. Runfors (30) avhandling har jag däremot använt och jag har även haft mycket användning av dess referenser. Molinas (33) avhandling fanns med där samt Hertzbergs (34), fast då under sitt arbetsnamn eftersom den ännu inte var publicerad. En sökning på Hertzberg i GUNDA gav mig avhandlingen med dess slutliga namn. Magnus Dahlstedts (35) namn hittade jag i referenserna i SOU 2004:48 (1). En sökning på hans namn i GUNDA gav mig avhandlingen. Akhavans (36) forskning fick jag kännedom genom ett häfte från Arbetslivsinstitutet (som jag tagit på bokmässan) som

heter ”Vi vill delta i samhällsbygget!” Om invandrade kvinnors hälsa och arbetsvillkor, skriven av Cristina Josefsson och Ulla Kindenberg. En sökning i GUNDA på Akhavans namn gav mig hennes avhandling. Mattssons (37) och Tesfahuney's (38) avhandlingar fick jag tag på under rubriken Aktuell forskning på hemsidan Sverige mot rasism (39).

Analys av det vetenskapliga underlaget

Stora delar av de olika avhandlingarna lästes och samtidigt antecknades det som hade med mitt syfte att göra. Anteckningarna skrevs sedan rent, varje avhandling för sig. Vid läsning av anteckningarna kunde olika teman urskiljas ur texterna. Då färgade jag avhandlingsanteckningarna i varsin färg för att underlätta vidare hantering, t ex med referenser, och förde samman de delar som hade med varandra att göra under en och samma rubrik efter de teman som jag urskiljt. Efter det arbetade jag om texten under varje tema för att göra den till min egen.

Jag har i resultatredovisningen valt att inte använda citationstecken kring begreppet invandrare för att visa på dess problematik och tveksamhet. Jag har istället valt att använda ord som; de som kallas invandrare, gruppen eller kategorin invandrare för att visa på begreppets sociala ursprung och konstruktion. Upprepningen av begreppet kategori invandrare kan kanske tyckas onödig, men jag vill konsekvent visa på invandrarkategorin som en socialt konstruerad kategori som kan problematiseras. Problematiseringen av begreppet invandrare i texten är i enlighet med de svenska avhandlingar jag använt. Vad gäller de avhandlingar som är skrivna på engelska har jag valt att översätta ordet immigrant med ordet invandrare. Detta eftersom avhandlingarna handlar om Sverige och svenska förhållanden, och för att svenskan använder ordet invandrare framför ordet immigrant och båda orden fungerar som översättningar av engelskans immigrant (40).

RESULTAT

Vid analysen av den studerade litteraturen kunde fyra teman identifieras: Makt, Gränsdragningar, Exkludering och underordning samt Konsekvenser. En del fynd i materialet återkommer på flera ställen då de berör flera teman, men jag har försökt att undvika allt för mycket överlappning. Begreppen kategorisering och klassificering är utbytbara.

Makt

De grupper som har makten att skapa ett samhälles symboliska gränser kan även skapa normativa värden och prioriteringar som bäst passar det egna intresset och som i minsta möjliga mån hotar den egna makten och positionen av dominans. Kategorisering i dikotomier tillskriver ofta kvalitéer till de skapade kategorierna som kan uttryckas hierarkiskt. Varför och hur dessa indelningar görs är förenade med makt. Den tudelade uppdelningen i dikotomier är en grundstomme i västerländskt tänkande och ses ofta i västerländska föreställningar kring vi och de Andra. Kategorierna nation, kultur, ras/ethnicitet och genus har varit viktiga delar i definitionen av identitet. Dessa kategorier, och det som associeras med dem, är så djupt rotade i västvärlden att de snarare ses som den sociala verkligheten framför vad de egentligen är; sociala konstruktioner. Kategorierna fungerar som filter som döljer maktrelationer och strukturer av förtryck och ojämlikhet (38). Kategoriseringar innebär värderingar och ger därmed konsekvenser. Det finns ett nära förhållande mellan byråkratisk klassificering och det omgivande samhället. Människor klassificerar andra hela tiden men har ofta svårt att redovisa grundvalen för gjorda kategoriseringar. Beslutet att dra gränsen på ett visst ställe och inte på ett annat visar på ideologin bakom kategoriseringen (32). Språket som används i vardagen speglar maktrelationer och samtidigt återskapar det samma relationer (33). Kategoriseringen av gruppen invandrare beror av en maktrelation, där kategorierna svenskar och invandrare tillskrivs värden, och där kategorin svensk är norm. Genom språkets användning av kategorin invandrare så återskapas maktordningen.

Hierarkier

Genom att de grupper med makt kan skapa normativa värden så skapas även hierarkier mellan det eftersträfvansvärda och det som inte är det. Hierarkierna skapar skillnader i status och förutsättningar. I vårt samhälle har invandrarhushåll från några av de utomeuropeiska länderna den lägsta statusen (33). Med Akhavans (36) begrepp jobbgetton avses de yrken som är längst ner i hierarkin, med de lägsta lönerna och den lägsta yrkesstatusen. Två av Akhavans (36) studier visar att invandrade kvinnor främst är anställda i jobbgetton. Dessa jobbgetton skapar fattigdom och leder till ohälsa bland kvinnorna. Låg yrkesstatus karakteriseras av låg nivå av kontroll, sämre möjligheter till kompetensutveckling och psykosociala påfrestningar.

Många gånger betonas att vi har en ny arbetsmarknad som kräver nya kompetenser och detta anges som förklaring till utanförskap på arbetsmarknaden, utanförskapet beror på kompetensbrist. Det finns en uppfattning om att arbetsmarknaden tidigare krävde kroppsarbete, men att nu behövs hela människan, även hjärnan. Eftersom invandrare fått svårare att hävda sig på denna nya arbetsmarknad innebär det att de inte lever upp till att vara en hel människa med hjärna. Kategorin invandare associeras till muskelkraft och är då bäst lämpade för rutinarbete. Eftersom invandren är mindre kompetent är det ju då inte orimligt att han eller hon har

låglöne- och lågstatusjobb. Den så kallade kompetensbristdiskursen förstärker därmed redan ojämna maktrelationer, och hierarkier består (37).

Multikulturalism

Om vi förut levde i myten om kulturell och nationell homogenitet så har det nu bytts mot en insikt att vi lever i ett multikulturellt samhälle. Detta har medfört respekt och främjande av skillnader och brukar kallas multikulturalism. Främjandet av skillnader sker dock utan att de grundläggande strukturerna som fördelar social, ekonomisk och politisk makt har ändrats. Genom att hylla skillnaden utan att ändra de grundläggande fördelningsstrukturerna så behålls hierarkin och istället ses kultur som orsak till ojämlikhet och då behövs ingen motverkan av ojämlikheten.

Multikulturalismen kan ses som ett misslyckat försök att lösa icke-kulturella problem med kulturella lösningar (38). Multikulturalism är ett samhällsprojekt där kulturella skillnader mellan olika grupper, som tas för givna, ska tas till vara. Detta har dock inte gett minoritetsgrupper bättre levnadsvillkor och i stället för att leda till integration så har det lett till en uppdelning av samhället (33). Molina (33) menar att ett multikulturellt samhälle inte kan uppnås om inte samhällets medborgare har lika möjligheter.

I det som Mattsson (37) kallar mångfaldsdiskursen framställs gruppen invandrare som representanter för kompetenser som gruppen svenskar saknar. På arbetsmarknaden bör de därför ses som en tillgång. Denna mångfaldsdiskurs upprätthåller och förutsätter en skillnad mellan vi och de Andra. Dahlstedt (35) skiljer på demokratins skyltfönster och på dess bakgård. Han noterar att mångfalden är synlig i skyltfönstret men att det som kallas de invandrantäta förorterna drabbas av osynliggörande och utestängning. Den svenska befolkningen är mångkulturell men representationsmönstret i politiken är monokulturellt. Etniska grupper ses ofta som homogena och enade kring vissa givna värden och intressen. Ofta antas att ett elitskikt av etniska representanter kan tala för denna kärna av värden. Det innebär att ett elitskikt av invandrare kan tala för hela kategorin invandrare och detta är möjligt eftersom de Andra ses som en homogen massa (35).

Kategorin invandrarkvinnor

Kategorin invandrarkvinnor skildras ofta som tillhörande en av de mest passiva och underordnade grupperna (35). På Arbetsförmedlingen sågs kvinnor som begränsade av män och personalen var kritiska mot vad de uppfattade som kulturellt bestämda genusordningar. Många av de intervjuade var av uppfattningen att negativa fördomar drabbade unga män hårdare, och deras problem relaterades då till strukturer på arbetsmarknaden som försvårade för männen. De svårigheter som kvinnor drabbades av relaterades däremot till den etniska gruppen, till kulturen. Kulturen ansågs verka genom familjen och genom kulturen begränsade männen kvinnorna. Oftast sågs män som begränsande och kvinnor som de begränsade, men med undantag för de kvinnor som bar slöja. Uppfattningen var att det var svårare att få jobb med slöja och att detta beror på arbetsgivares negativa förförståelse. Slöjan sågs dock som självvald och något som skulle kunna ändras om viljan fanns. De Andra anses behöva upplysning om den svenska synen som innebär jämställdhet och könsblandade arbetsplatser. I det svenska innebär också att inte slå sin fru eller mörda sin syster. Detta var uppenbart något som förknippas med de Andras genusordning och syn på kvinnor och inget som kan förknippas med svensk kultur (34).

Mattson (37) menar att kategorin invandrare underförstått handlar om män. Om det skulle handla om kvinnor så talas det istället om kategorin invandrarkvinnor. Hon menar att bilden av invandraren som en man förstärks och kvinnorna osynliggörs genom generaliseringar kring kategorin invandrare som varandes en kategori av män och osynliggörandet av skillnader som finns inom kategorin.

Blame the victim

Ovan visade jag hur de kvinnor som bar slöja ansågs skapa sin egen olycka på arbetsmarknaden då slöjan sågs som självvvald (34). Ett flertal andra exempel på hur de drabbade ges skulden har framkommit i materialet. T ex görs koncentration av kategorin invandrare i ett område ofta till något problematiskt i sig och områdena beskrivs som socialt utsatta med alienation, kriminalitet och konflikter. De fattiga och utanförstående ses som avvikande och förklaringen till detta är de själva genom brister i engagemang, kunskap och kapacitet, eller en passiviserande välfärdsstat som gjort dem hjälplösa och bidragsberoende, eller både och. Det finns sålunda en tendens att skylla på den drabbade, att leta efter orsaker i människors kultur osv (35). Även på arbetsmarknaden beskylls de som drabbas. Den dåliga positionen på arbetsmarknaden förklaras i livsmönster, och ibland ses exkluderingen på arbetsmarknaden som självvvald (34). Kategorin invandrare beskylls även ofta för att själva skapa boendesegregation, då de anses vilja bo tillsammans för att bevara sin kultur (33). Molina (33) menar att man istället ska se till vilka samhällsmekanismer och processer som inverkar för att skapa och bibehålla segregerade bosättningsmönster, samt vilka grupper som dessa processer skulle kunna gynna eller missgynna. Segregationen i boendet handlar inte främst om etnicitet och kultur utan om individers maktpositioner i samhället, där dessa kategorier endast är två av flera strukturerande beståndsdelar.

Gränsdragningar

Gränsdragning och dikotomier är centralt för social kategorisering. Gränsdragningen mellan kategorierna invandrare och svenskar ses ofta som oproblematiserad och kategorin invandrare används ofta oproblematiserat i diskussioner kring migration, rasism, segregation och diskriminering. Fördelningen av individer till olika avgränsade kategorier fördelar dem även till olika valmöjligheter och materiella möjligheter. Denna gränsdragning reproducerar och bevarar social ojämlikhet (38). Grahams (32) intervjuer med tjänstemän visar på en upplevd svårighet att hantera personer som inte passar in i den traditionella invandrarrollen. I det aktuella fallet handlade det om den iranska gruppen, där skillnaden mellan svenskar och iranier inte upplevdes som kvalitativ utan som kvantitativ. Iranierna upplevdes ha för mycket ambition och stolthet och för lite tålamod. Författaren beskriver uppfattningen att gruppen iranier ställde för höga krav och det sågs som problematiskt att de inte ville accepterade att starta på botten för att sedan klättra i arbetslivshierarkin. När de fasta kategorierna och gränserna dem emellan inte stämde var det svårt att veta hur personen skulle bemötas. Författaren ger exempel på hur iranier blev misstänkliggjorda i denna process då de i viss mån betedde sig som kategorin svenskar, men inte gjorde det fullt ut. Beteendet sågs då som instrumentellt och personen uppfattades som lömsk (32).

Gränsdragningar kan även ses i skolan där man drar gränser mellan dem som kan och dem som inte kan, och därmed mellan de eftersträvansvärda och de bristfälliga (30). Normativa värden som avgränsar kategorin svenskar från andra är t ex jämställdhet

som uppfattas som något typiskt svenskt och demokrati som uppfattas som särskilt stark i den svenska folkrörelsetraditionen (35).

Vem kategoriseras som invandrare?

Kategorin invandrare ses som en homogen kategori. Det är en grupp människor som anses vara lika varandra men samtidigt kulturellt olika kategorin svenskar, vilket innebär att de finns en tydlig gräns mellan de två kategorierna (32). Graham (32) menar att kategorisering till stor del handlar om kultur. För mycket kultur visar på en avsaknad av ett fritt val och personen ses som allt för bunden av kultur och därmed väldigt olik gruppen svenskar. Tesfahney (38) menar att begreppet invandrare har blivit ett kodord för icke-europeisk eller icke-västerländsk migrant. Människor sorteras efter hur långt bort de anses befinna sig kulturellt och sorteringen kan göras med hjälp av utseendet, vilket ofta innebär att ju mer olik du ser ut desto större förmodat kulturellt avstånd (38). Dahlstedts (35) studie visar att det finns en uppfattning om att det inte är alla personer som invandrat som behandlas annorlunda, utan att det är utomeuropéer och asiater. Somliga ses helt enkelt som mer invandrare än andra (35). Migranter från Europa eller andra västländer anses ha rätt hudfärg och framför allt rätt kultur och de skillnader som eventuellt finns är så små att de inte försvårar integration (38).

Västerlänningar anses ha ett kort kulturavstånd till varandra och just begreppet kulturavstånd återkommer i flera studier. Kulturavstånd ses som en förklaring till utanförskap på arbetsmarknaden, där avståndet anses indikera mindre kulturell eller social kompetens (34, 37). Mattson (37) framhåller också att den viktigaste gränsen när man talar om kulturavstånd går mellan Europa och resten av världen, med några viktiga undantag; USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland och ibland även Japan. Hon menar att det är sällan som de som förespråkar kulturskillnad som förklaring förklarar vad i kulturen som försvårar för personerna på arbetsmarknaden.

Molinas (33) avhandling behandlar frågan om vem som är svensk och vem som är invandrare. Hon menar att brytpunkten mellan svensk och invandrare är inte alltid lätt att fastställa då den inte avgörs med statistiska kategoriseringar eller vistelsetid i Sverige och inte heller den egna självidentifieringen. Det handlar snarare om osynliga gränser (33). Inom skolan var det två företeelser som fick symbolisera tecken på och orsak till människors utanförskap. Dessa två var boende i en svenskgles förort och bruten svenska. I en av de undersökta skolorna där klasserna var mer blandade, med avseende kategorierna svenska barn och invandrabarn, var det de barn som kom från den svenskglesa förorten som sågs som invandrabarn. Elever från närområdet som hade utländsk bakgrund men ett ”svenskt sätt” och brytningsfri svenska sågs inte som invandrabarn (30).

Kultur som förklaringsmodell

Kultur har kommit att bli en av de primära grunderna för kategorisering och skapande av gränser som vi och de Andra. Uppfattningar om kultur används för att legitimera ojämlikhet och förklara dess orsak (38).

Det ”svenska” ses som en resurs som saknas i Runfors (30) studie, och är något som barnen ska läras. Författaren gör en jämförelse mellan två skolor vad gäller vintersport och motståndet till det. I förortsskolan sågs det som en del av det svenska kulturarvet att t ex åka skidor, i den ”vanliga” skolan sågs det som allmänbildning.

Motståndet till att vara ute sågs som något individuellt i den ”vanliga” skolan medan det i förortsskolan sågs som ett tecken på bristande integration. Liknande händelser i de båda skolorna tolkas olika utifrån bakgrund och förmodad kultur. I skolan ska barnen även läras den svenska synen på jämställdhet, och det tas för givet att denna syn är annorlunda jämfört med andra kulturers syn (30). Kulturbegreppet används som förklaring till den kunskapsbrist och det avvikande beteendet som innebär brister i det som kallas social kompetens (34). De Andra ses som mer kulturella än vad vi är och kultur ges kausala krafter, vilket innebär att människor gör saker på grund av sin kultur (38). Hertzberg (34) påpekar att man i hans studie aldrig specifikt talat om vems kultur det handlar om när man talar om kultur, inte heller har specifika grupper utpekats. Det handlar istället om den (från den svenska) avvikande generella invandrarkategorin och deras kultur. Inte en enda gång refererar informanterna till kultur som något positivt, eller som en möjlighet. I de allra flesta fall ses det som något negativt som begränsar människor på arbetsmarknaden. De flesta svårigheter som hade med arbetsmarknad och arbetsökande att göra sågs som kulturellt betingade.

I skolan sågs gemensamma aktiviteter som något positivt och att inte delta i dem sågs som avvikande och var icke önskvärdt att normalisera. Högtider som inte sammanföll med skolans lovdagar sågs som ett problem då barnen var frånvarande. Skolan är enligt Läroplanen positiv till kulturell mångfald, men Runfors (30) frågar sig vilken kulturell mångfald det egentligen är som ska visas respekt och positiv uppskattning? Vad läggs i begreppet kultur? I detta fall handlade det om expressiva företeelser som mat och musik, medan frånvaro vid högtider sågs som en bortavaro som gav begränsande följder och barnen berövades därmed tänkbara livsalternativ. Kulturen sågs, för kategorin invandrabarn, som något begränsande och något som höll dem tillbaka. Skolans roll var att motverka detta och frigöra barnen från denna (kulturella) tyngd för en friare framtid (30).

Exkludering och underordning

Exkluderingen och underordningen av kategorin invandrare sker på flera olika områden som bostadsmarknaden (33), politiken (35), skolan (30) och arbetslivet (34). Kategoriseringen till invandrare innebär en symbolisk markör för skillnad, sociala gränser och inkompatibilitet. Har du en gång kategoriserats till en utanförstående, och därmed blivit exkluderad, är det svårt att bli inkluderad (38). I materialet finns många vittnesmål om känslor av utanförskap, att inte bli tagen på allvar och inte bli lyssnad på samt erfarenheter av att i olika sammanhang och avseenden rangordnas och ställas vid sidan i det svenska samhället (35). Dahlstedt (35) påpekar att underordning inte bara innebär att inordnas i en bestämd hierarki, utan att det också innebär att tvingas kämpa för att övertyga omgivningen och, inte minst, sig själv att platsen i hierarkin beror på samhällsorganisation och inte på personliga brister. Molinas (33) studie visar på exkludering av kategorin invandrare på bostadsmarknaden. De allra flesta boende i det undersökta, sk invandrarstaden, bostadsområdet upplevde att de inte hade haft så mycket val utan att de hade blivit placerade där av t ex socialtjänst och flera kände att de tvingats till området. Det flesta skulle vilja bo någon annanstans men det vara bara här de var välkomna och kunde få en lägenhet. Boendepreferenserna skiljde sig inte mellan gruppen svenskar och gruppen invandrare och bostadssegregationen kan därför förklaras av exkludering från delar av bostadsmarknaden. Generellt sett finner man de utomeuropeiska invandrarna i en av de olika upplåtelseformerna på

bostadsmarknaden, nämligen i hyreshusen i miljonprogrammen. Detta är områden med låg socioekonomisk status och det är i den typen av områden som invandrarhushåll ofta återfinns (33).

Det finns en bild av att gruppen invandrare är underordnade familj, etniska eller religiösa nätverk. Inom skolan ville lärarna undvika detta men underordnade dem istället ett större samhällskollektiv genom att kategorisera dem som invandrarbarn, och påtala deras brister (30). Även inom arbetslivet sker en exkludering av kategorin invandrare. Genom att arbetsgivare kräver kontextspecifik social kompetens så kan de hålla kategorier som uppfattas som främlingar utanför den egna gruppen (34).

Kvinnorna i Akhavans (36) avhandling upplevde en social degradering sedan de kommit till Sverige. De upplevde att de flyttats från medelklass till fattiga och segregerade invandrare. De flesta av dem upplevde att de inte fick ett arbete som matchade deras erfarenheter och utbildning. Vad författaren kallar för dequalificering avser en process där färdigheter och kvalitéer som en person fått vid tidigare arbete och utbildning inte används eller erkänns efter migration. Detta resulterar i en lägre position på arbetsmarknaden. Dekvalificering kan också leda till lägre arbetsdeltagande, social utslagning och fattigdom. Kvinnorna i studien tog upp frågan om etnisk diskriminering och menade att detta var det största hotet mot deras hälsa. Det kan förklaras av att processen av dequalificering och att helt plötsligt värderas lägre och ha sämre möjligheter upplevdes som etnisk diskriminering. Många kvinnor visste inte hur de skulle hantera denna nya situation och upplevde det därför som ett hot mot hälsan. Exkluderingen och underordningen är som jag visade tidigare inget som går de så kallade invandrarna förbi. I Akhavans (36) avhandling finns också berättelser om känslor av att inte vara accepterad som kan leda till nedstämdhet. Andra berättelser handlar om upplevelsen att när något var fel i samhället så är det alltid invandrarnas fel. För att hantera upplevelsorna används olika strategier, ett exempel var att beskylla sig själv.

Kompetensbrist

Ett sätt att förklara eller motivera exkludering handlar om kompetensbrister. Det handlar dels om svenska språket (30) och dels om en uppsättning abstrakta kunskaper som går under namnet social kompetens eller kulturkompetens (34, 37). Inom skolan handlade det om bristen på ”det svenska” samt om bristfälliga kunskaper i det svenska språket. Alla barn som inte har svenska som modersmål placerades i en kategori, kategorin invandrarbarn. I och med detta fokuserades endast på det som barnen ansågs sakna och inte på de resurser som de hade. Flerspråkighet sågs inte som en resurs, endast ”god svenska”. Det fokuserades på vad flertalet av dem saknade och vad som därmed förenade dem, och inte på det som skilde dem åt. Det förenande var definitionen av dem som icke svenska och som i avsaknad av det som uppfattades som svenska erfarenheter och kompetenser. I skolan finns en allmän fokusering på språk och en uppfattning att alla barn behöver språkutveckling, men i fallet kategorin invandrarbarn ses språket som en nyckel till möjligheter som jämlikhet och oberoende. Tillgången till språket delade upp barnen i två kategorier, de bristfälliga och de eftersträvansvärda. Lärarnas ambition var att barnen skulle klara sig, bli fullvärdiga medborgare, få lika möjligheter, bra liv, inflytande i samhället osv. Tanken var att skolan ska forma och förbättra barnen inför framtiden genom att avhjälpa deras brister. Resultatet blev dock marginalisering pga fokusering på kompetensbrist (30).

Mattson (37) beskriver vad hon kallar kompetensbristdiskursen. Inom diskursen förklaras det faktum att kategorin invandrare klarar sig sämre på arbetsmarknaden med brister i kompetens. Den typ av kompetens som avses är så kallad kulturkompetens eller annan typ av Sverigespecifik kompetens. Diskursen om kompetensbrist innefattar även uppfattningen att arbetsmarknaden har förändrats och numer ställer andra krav på kompetenser och egenskaper. Diskursen har en vetenskaplig status då den förs fram i debatten av forskare. Arbetsmarknaden framställs som rättvis och neutral då arbetsgivaren väljer bort invandrare av rationella och förklarliga skäl och inte pga rasistiska fördomar eller stereotypa föreställningar. Ett återkommande nyckelbegrepp inom diskursen är kulturavstånd som ska förklara vissa gruppers utanförskap på arbetsmarknaden. Etnicitet och nationalitet förväntas motsvara skillnader i kompetens och det är därmed billigare att anställa människor med rätt kulturell kompetens. Inom diskursen tas det för givet att svenskar är ett homogent kollektiv med vissa kompetenser medan de Andra är olika och i avsaknad av samma kompetenser (37).

Hertzbergs (34) studie visar hur personalen på Arbetsförmedlingen ser social kompetens som något centralt och viktigt för att lyckas på arbetsmarknaden. Begreppet används främst om invandrades problem på densamma. Social kompetens är ett mycket vitt begrepp och ett relativt nytt sätt att omtala informella kvalifikationer. När social kompetens saknas så försöker Arbetsförmedlingen lära ut den, vilket innebär att de arbetssökande ska socialiseras in i arbetslivet och lära sig det som krävs. Social kompetens visar att en person är anställningsbar, vilket innebär att personen är färdig för arbetsmarknaden och inte i behov av förberedande kurser. Social kompetens ses av informanterna som ett böjligt begrepp som skulle kunna användas strategiskt, alltså för att exkludera de icke önskvärda. Det framkom tankar om att arbetsmarknaden inte ställer samma krav på alla sökande vad gäller social kompetens och språkkunskaper. Språket sågs som den allra viktigaste förklaringen till svårigheter och utanförskap på arbetsmarknaden. De intervjuade menade att arbetsgivare oftast kräver bra eller perfekt svenska och att dessa krav har hårdnat under 1990-talet. Flera av de intervjuade framförde misstankar om att språkraven används sorterande samt att detta även gör att ungdomar inte vågar söka arbeten som de annars är kvalificerade för. Ett annat begrepp som användes i sammanhanget var kulturavstånd och detta kopplades då samman med en mindre tillgång till social kompetens (34).

Konsekvenser

Kollektivisering

Inom skolan relaterades rätt och fel till visioner, eller normativa värden, kring oberoende, valfrihet, blandning och utjämning. Tanken var att barnen skulle frikopplas från en gemenskap, sedan formas för att sedan infogas i en ny gemenskap. Visionen om frihet och oberoende är kopplad till idén att friheten också bör förvaltas samt hur den ska förvaltas. Den uppmärksamhet som riktades mot kategorin invandrarbarn handlade lika mycket om förbättring som frigörelse. Barnens valmöjligheter begränsades nu för att de skulle kunna få frihet senare och de som skulle frigöras underordnades då istället andra grupper än de som de skulle frigöras ifrån. Det fanns mycket god vilja bland de anställda på skolorna att ge kategorin invandrarbarn möjligheter och bli delaktiga i samhället på lika villkor. Det fanns dock en diskrepans mellan de uttalade avsikterna och effekterna av uppmärksamheten. De strukturer som lärarna använde för att ”hjälpa” kategorin

invandrarbarn begränsade nämnda barns handlingsutrymme. Kategorin invandrarbarn var alla barn som inte räknades in i kategorin svenska barn. Genom denna kategorisering så avindividualiserades barnen och gjordes till ett kollektiv, med det icke svenska gemensamt, vilket gjorde dem till en avvikande grupp. Visionerna som nämndes tidigare samvarierade med en process där detta kollektiv av barn tillskrevs vissa utmärkande drag och problem. I detta så framhövdes de relationer som ansågs begränsande medan de som var möjliggörande inte uppmärksammades. Människor är inte bara olika, de görs olika också, och den beskrivna processen kan ses som ett exempel på hur social degradering i ett välmenande samhälle och en välmenande verksamhet kan gå till. Barnen osynliggjordes för vad de var och belystes för vad de inte var. Beteckningen de tillskrevs fick konsekvenser. Trots motsatt ambition marginaliserades barnen, och med marginalisering avses att de sidställdes, åtskiljdes och underordnades på så vis att deras handlingsutrymme minskades. De blev ett kollektiv av brister (30).

Förändrad självbild

Processen av exkludering och placering i den nedre delen av hierarkin ger konsekvenser för självbilden. Att se människor runt omkring sig misslyckas i arbetslivet trots fina kvalifikationer kan skapa en uppgivenhet och en känsla av att det inte är någon idé att försöka. Många gånger väljer därför barn samma bana som sina föräldrar därför att de där kan se möjligheter för sig själva. Många menar efter att ha sett hur det gått för föräldrarna att det inte är någon idé att studera vidare (34). Flera av de intervjuade i Hertzbergs (34) studie uttryckte oro över att många ungdomar ur kategorin invandrare siktar för lågt på arbetsmarknaden och att de inte tar tillvara på de möjligheter de har. Att en grupp särbehandlas och omtalas för sina brister kan leda till att deras självbild förändras. Skolans ambition att kompensera kategorin invandrarbarns brister och därmed ge dem möjligheter uppfattades många gånger av barnen som då såg sig själva som underlägsna (30). Att bli särbehandlad i vardagen kan vara en grogrund för likgiltighet och passivitet och detta i sin tur kan bidra till utvecklandet av en negativ självbild. Det framkom även att massmedias stereotypa och problemfokuserade framställning av kategorin invandrare påverkade självbilden och självkänslan negativt (35).

Arbetsliv

Som jag tidigare nämnt har Mattson (37) visat på den så kallade kompetensbristdiskursen, där utanförskap förklaras av bristande kompetenser. Diskursen visar sig i praktiken när invandrare anses sakna kompetenser på arbetsmarknaden (37). På Arbetsförmedlingen visar social kompetens att en person är anställningsbar. Med det avses att personen är anställningsbar och inte behöver ytterligare utbildning för att vara redo att söka arbete. Exkluderingen på arbetsmarknaden ses ibland som självvald och positionen i arbetshierarkin anses många gånger kunna förklaras med kultur, eller livsmönster. Språket anses vara den allra viktigaste förklaringen till svårigheter och utanförskap på arbetsmarknaden. Arbetsgivare kräver oftast bra eller perfekt svenska och dessa krav har hårdnat under 1990-talet. Flera av de intervjuade i den aktuella studien framför misstankar om att språkraven används sorterande samt att detta även gör att ungdomar inte vågar söka arbeten som de annars är kvalificerade för (34).

Akhavans (36) avhandling visar på en ömsesidig relation mellan hälsa, arbete och migration. Invandring kan orsaka ohälsa som leder till arbetslöshet eller

sjukskrivning. Invandring kan också leda till en underlägsen position på arbetsmarknaden som i sin tur kan leda till ohälsa. Avhandlingen visar på tydligare samband för kvinnor jämfört med män. I den svenska kommunala förvaltning som undersöktes i en av studierna uppgav fler kvinnor ur kategorin invandrare, än ur kategorin svenskar, att de saknade tillgänglighet till information och att de inte fick samma chans till kompetensutveckling. När kvinnorna längst ner i hierarkin inte erbjuds kompetensutveckling leder detta till att de fastnar där och inte kommer vidare och uppåt. Avhandlingen visade att faktorer som påverkar hälsan, både positivt och negativt, var låg inkomst, arbetslöshet och känslan av osäkerhet på arbetsmarknaden, att bli accepterad i samhället samt känslan av att vara en utanförstående, att bli behandlad annorlunda, diskrimineras i arbetslivet och att vara vad som kallas en invandrare. Även arbetslöshet och sjukskrivning nämns som faktorer som påverkar hälsan, i detta fall negativt. Flera av de intervjuade kvinnorna upplevde att etnisk diskriminering som förekom på arbetsplatsen hade en negativ effekt på hälsan. De menade att de blev annorlunda behandlade för att de var invandrare och att de fick höra att de inte talade svenska tillräckligt bra. Flera av dem hade också reagerat över att det bara är invandrare som arbetar som städare och inte svenskar. Som jag visat tidigare så är kategorin invandrarkvinnor koncentrerade i så kallade jobbgetton, med allt vad det innebär (36).

Delaktighet

Personer med utländsk härkomst är på samtliga nivåer i den svenska politiska beslutsordningen underrepresenterade. De återfinns sällan på de mer prestigefyllda posterna och de är oftare ersättare istället för ordinarie ledamot. Sett till andelen av de nominerade som väljs in i olika politiska församlingar så är de inrikes födda den grupp med störst andel invalda av de nominerade, efter dem kommer personer från Västeuropa, därefter de från övriga Europa och den grupp som har minst andel invalda av de nominerade är gruppen som kommer från länder utanför Europa. Det är oftast kategorin invandare som driver integrationsfrågor. Frågan har ofta låg prioritet och finns ingen invandrarrepresentant är det inte säkert att frågan drivs politiskt. Många ur kategorin invandrare inom politiken upplever svårigheter att ta sig fram i den svenska partipolitiken, att det är svårt att göra sin röst hörd och att delta på lika villkor. Ofta hamnar representanter ur kategorin invandrare långt ner på vallistorna vilket gör att det är svårt för dem att bli invalda. Demokratiforskningen har visat att förebilder och symboliska handlingar är av stor betydelse för demokratin. Detta gäller både inom en viss grupp men även för denna grupp ut mot resten av samhället (35).

En anledning till icke-deltagande i de politiska valen kan vara att det finns många andra problem som måste tas om hand. Att undvika arbetslöshet och skaffa sig en bostad är frågor som kanske känns viktigare, och först när det är ordnat kan man tänka på andra frågor. Tystnad behöver dock inte betyda maktlöshet och alienation, den kan även tjäna som strategiskt motstånd mot överordnade grupper och intressen. Dahlstedts (35) studier visar att bakom vad som först kunde tolkas som oreflekterat politikerförakt fanns en kritik av den svenska politiska situationen och villkoren för det politiska deltagandet. Risken finns dock att det handlingsmönster som har som syfte att underlätta ett liv i underordning och utanförskap istället bidrar till att cementera och legitimera de mönster av underordning och dominans som råder. Delaktighet är kopplat till tillhörighet. Om känslan av tillhörighet saknas kan det vara svårt att motivera till delaktighet (35).

För att kunna delta i gemenskapen krävs en viss form av likhet. Detta kan medföra att olikheter tonas ner för att underlätta delaktighet. Runfors (30) visar att likheter betonas, även likheter i olikheten. Den här föreställda likheten ses som avgörande för möjlighet till interaktion och blandning med kategorin svenskar och för att bli insläppta i den framtida föreställda gemenskapen, men även för sammanhållningen inom denna framtida gemenskap. För att få vara med i denna gemenskap krävs ett visst mått av utjämning, och för att få bli fullvärdig medlem i samhällsgemenskapen krävs obruten svenska. Genom att förmedla och tro på detta förhöll sig lärarna till en samtid där alla inte behandlas som om de är lika mycket värda. Ett annorlunda utseende, namn eller uttal ger svårigheter att få tillträde till samhällets olika arenor och möjligheter och barnen förbereds för dessa hierarkiska strukturer i grundskolan. Integration och delaktighet i samhället blev en fråga om att utplåna skillnader och gå upp i det svenska, dvs ta bort invandrarprefixet (30). Detta mönster kan även ses på arbetsmarknaden där social kompetens ska skapas och läras in för att personerna ska kunna bli delaktiga på arbetsmarknaden (34).

DISKUSSION

Metoddiskussion

Uppsatsen bygger på avhandlingar som i sin tur bygger på olika datainsamlings- och analysmetoder. Dels har de olika forskarna använt sig av olika metoder, men enskilda forskare har också använt sig av ett flertal olika metoder inom ramen för samma avhandling. Detta har gett mig en god inblick i var forskningsfronten inom området ligger. Denna inblick i var forskningen befinner sig är även en av fördelarna med en litteraturstudie, och ger mig en bra grund för eventuella framtida studier av ämnet.

En nackdel vad gäller litteraturstudier är att undersökningen är hänvisad till det som redan är skrivet. Finns det inte mycket skrivet så finns det heller inte mycket att problematisera. Ett av mina problem var just att det inte finns så mycket skrivet om kombinationen social kategorisering av invandrare och hälsa eller folkhälsa. Det gjorde det svårt att hitta material, särskilt artiklar, varför min uppsats bygger på avhandlingar från ett flertal ämnesområden.

Sökningen har, som jag skrev tidigare, främst skett genom referenslistor, och jag har valt allt som verkade relevant efter mina urvalskriterier. Uppsatsen har därför blivit en undersökning med bredd i innehållet. Det jag hade att gå på vid sökning i referenslistor var enbart författarnamn, titel och typ av text, vilket kan ha gjort att jag missat relevant material då titeln inte ”avslöjade” dess innehåll. Men ingen typ av sök- och urvalskriterier garanterar en fullständig täckning.

Trots de svårigheter jag stött på valde jag att fortsätta med ämnet och frågeställningarna då mitt intresse och min uppfattning om ämnets stora relevans för folkhälsovetenskapen övervägde.

Resultatdiskussion

Makt, gränsdragning och exkludering

Invandrarbegreppet är skapat av staten som ersättning för den gamla benämningen utlänning (7). Graham (32) skriver att byråkratisk kategorisering alltid är förenat med makt och att denna typ av kategorisering får konsekvenser. Med begreppet vill man kategorisera alla som inte är födda i Sverige till en kategori. Varför är det så viktigt att urskilja denna grupp från gruppen som kallas svenskar? Vidare hade begreppet ursprungligen ingen avsikt att dra gränser mellan olika grupper som kommit till Sverige, men så har det blivit.

Begreppet invandrare har blivit ett begrepp som avser dem som har vad som kallas längst kulturavstånd till Sverige (35, 37, 38). Utseende kopplas till kultur och ju mer olik desto mer kulturell, och därmed invandrare, blir då slutledningen. Kategorisering av gruppen invandrare är en del i en hierarkisering och exkludering av samma grupp. Invandrare blir en symbol för det som inte är det svenska och det innebär en lägre status eftersom det svenska är norm.

Tesfahoney (38) visar på gränsdragningar och segregering i tanken, på diskursen om olikhet och som jag visat tidigare har diskurser betydelse för handling. Denna diskurs kring olikhet är det som gör att kategorisering av invandrare känns relevant. Han visar också hur endast vissa grupper kallas invandrare och Mattsson (37) ger tydliga

exempel på var denna gränsdragning sker. Segregering innebär gränser och avskiljande (13). Detta innebär att kategorisering av invandrare med allt vad det innebär är en typ av segregation i sig självt. Att kategorisera en grupp människor som avvikande är det första steget mot annan typ av segregation, t ex rumslig. Den första segregationen blir då en förutsättning för den andra. Enligt folkhälsopolitiska propositionen (3) är jämlika livsvillkor av stor vikt för folkhälsan och det är troligt att ett segregerat samhälle inte präglas av denna typ av jämlikhet.

Den så kallade multikulturalismen som firar den förgivet tagna olikheten riskerar att cementera förklaringsmodeller som bygger på kultur istället för att problematisera hur kategorin svenskar bedömer andra kategorier som en del av en maktordning med syfte att behålla just makten. Skillnader framhävs på bekostnad av likheterna och maktordningen består därför att grundstrukturen för fördelning av möjligheter och makt inte är ändrad. Att framhäva skillnader och använda dem som förklaring blir samma sak som att hävda att rådande maktordning är legitim.

Hirdmans (14) genussystem visar på segregation och hierarkier mellan kvinnor och män. Jag anser att systemet även fungerar för andra kategorier, t ex kategorierna invandrare och svenskar. Resultatet visar att gränser dras och inkludering och exkludering sker i enlighet med gränsdragningen mellan de två kategorierna, samt att de olika kategorierna värderas olika. I min version blir de två reglerna som bygger systemet: Åtskillnad av kategorin svenskar och kategorin invandrare samt kategorin svenskar som norm. Även andra kategorier kan sättas in i en reviderad form av genussystemet, som kategorierna svenska kvinnor och invandrarkvinnor där kategorin svenska kvinnor är den norm som andra jämförs mot. Kategorin invandrarkvinnor är en del av den underordnade kategorin kvinnor, men då de också är en del av kategorin invandrare så är det två olika typer av maktordningar som samverkar och gör kategorin invandrarkvinnor dubbelt underordnade. Ett konkret exempel på tillämpning av det reviderade systemet kan ses i de delar av resultatet som handlar om Arbetsförmedlingen. Kategorierna svenskar och invandrare hålls isär med utgångspunkt i deras kompetens, den så kallade sociala kompetensen. Denna sociala kompetens ses som eftersträvsvärd vilket gör att de som besitter denna kompetens, kategorin svenskar, görs till norm. De som saknar kompetensen, kategorin invandrare, värderas då lägre än kategorin svenskar som innehar kompetensen. Konsekvensen av isärhållandet och underordningen blir i detta fall sämre position och möjligheter på arbetsmarknaden.

Kulturalisering handlar om att leta efter förklaringar i kultur. Olika typer av förtryck finns överallt men på olika sätt. Personalen på Arbetsförmedlingen såg kategorin invandrarkvinnor som förtryckta av sina män och förklarade detta med hjälp av kultur, men inte vilken kultur som helst utan kategorin invandrades kultur. Kvinnorna sågs som förtryckta pga av kultur, medan det omgivande Sverige sågs som jämställt (34). Istället för att uppmärksamma att det finns kvinnoförtryck överallt, även i Sverige och svensk kultur, så söktes förklaringen i de Andras kultur. Problem som uppmärksammas i Sverige, t ex partnermisshandel eller våldtäkter, är aldrig ett problem som rör den svenska kulturen utan snarare ett individuellt problem hos de enskilda personerna. Kulturaliseringen sker alltså främst när det handlar om de Andra och det är den dominerande gruppen som har makten att välja kulturalisering som förklaringsmodell för kategorin invandrare.

Kultur ses som något negativt när den kopplas samman med kategorin invandrare, och det är den dominerande gruppen som har makten att göra denna bedömning. Kulturen är ett tungt arv som påverkar negativt som det skulle vara bättre att vara utan. Den används som förklaring till olika typer av problem, vilket ju känns konsekvent om kulturen i sig uppfattas som ett problem. Det är oftast de som kommer från länder utanför Europa som förknippas med den negativa kulturen, de som också ser annorlunda ut. Dessa kulturbundna så kallade invandrare urskiljs som en annorlunda grupp och får ta på sig rollen av den Andre. Young (15) visar på den form av förtryck hon kallar för kulturell dominans. Den dominerande gruppen tillskriver sig själva rollen som norm och den avvikande gruppen tillskrivs ett särskilt sätt kopplat till deras tillskrivna annorlundahet. I vårt samhälle är den avvikande gruppen kategorin invandrare. De anses vara mer kulturella än kategorin svenskar och kulturen kopplas till ett särskilt kulturbundet sätt att agera. Den kulturelle invandraren är en stereotyp som kategorin invandrare hela tiden måste förhålla sig till. Den kulturella dominansen kommer till uttryck exempelvis i skolan där kategorin invandrarbarn måste göras mer lika kategorin svenskar för att kunna vara delaktiga i gemenskapen, vilket även Runfors (30) påpekar, och på Arbetsförmedlingen där så kallad svensk social kompetens måste läras ut för att den som kallas invandrare ska kunna räknas som anställningsbar och ha bättre möjligheter på arbetsmarknaden. Andra sätt att vara än det svenska tillerkänns inte samma värde (34).

To blame the victim, eller att skylla på den som drabbats, är vanligt förekommande i materialet. Ett exempel på detta var att kvinnor med slöja själva ansågs bidra till en underordning på arbetsmarknaden då de skulle kunna välja att ta av sig slöjan (34). Andra exempel var hur kategorin invandrare sågs som orsak till boendesegregation då de ansågs vilja bo tillsammans för att kunna upprätthålla sin kultur (33). Intressant att notera i detta sammanhang är att det främst är de sk invandrantäta förorterna som förknippas med boendesegregation och inte de boende i mer välbeställda stadsdelar som många gånger kanske är än mer segregerade. Kategorin invandrare anses många gånger inte vilja vara delaktiga i det svenska samhället och de anses ha exkluderat sig själva genom denna ovilja till delaktighet. Att skylla på den som drabbats är en del i en maktstruktur där den dominerande gruppen har makten att skapa och stabilisera förklaringsmodeller som bygger på de Andre och därmed fransäga sig ansvar.

Att framställa jämställdhet som ett svenskt projekt är vanligt (30, 34). Att stigmatisera invandrade kvinnor och män som ojämställda och låsta till traditionella könsroller där förståelsen av jämställdhet som något svenskt måste läras leder till att Sverige återigen blir normen och det svenska det som är det eftersträfvansvärda.

Konsekvenser

Delaktighet och inflytande är det första av de elva målområdena för folkhälsan och är ett målområde som berör demokrati. Dahlstedts (35) avhandling visar att delaktighet kräver en känsla av tillhörighet. Ett samhälle som kategoriserar en stor del av befolkningen till en plats långt ner i hierarkin kan väl inte anses vara ett samhälle som främjar en känsla av tillhörighet eller ökar det sociala kapitalet? Genom att inte alla grupper får vara delaktiga så behåller den dominerande gruppen sin position. Kategorisering av dem som anses vara avvikande kan stärka det sammanbindande sociala kapitalet i den kategoriserande gruppen. Men samtidigt så riskerar det överbryggande sociala kapitalet att försvagas och minska pga allt för stor upplevd

olikhet. Eftersom flera sociala kategorier lever tillsammans i det svenska samhället är det viktigt att det överbyggande sociala kapitalet är starkt. Alternativt att vi slutar kategorisera i norm och avvikande och ser oss som samma grupp och därmed stärker det sammanbindande sociala kapitalet. Ett alltför starkt sammanbindande socialt kapital riskerar ju att verka exkluderande, vilket resultatet tyder på i detta fall. Socialt kapital är, som visat tidigare, viktigt för folkhälsan och en kategorisering som medför minskning av detsamma riskerar således att försämra folkhälsan.

Det finns olika former av inflytande och delaktighet på olika arenor och jag har visat på bristen av delaktighet och inflytande på den partipolitiska arenan för kategorin invandrare (35). Jag tänker att möjligheten till delaktighet och inflytande på den arenan kan spegla de möjligheter som finns på andra arenor. Förebilder är av stor vikt för demokratin, dels för den grupp varifrån förebilden kommer, men också för resten av samhället som får se representanter som vill vara delaktiga. Då det inom det partipolitiska systemet är svårt för kategorin invandrare att ta sig fram saknas många gånger representanter för människorna inom denna kategori. Tendensen att skylla på de drabbade och säga att kategorin invandrare inte vill vara delaktiga i det svenska samhället kommer på skam i ljuset av Dahlstedts (35) studie, då det visat sig att det är svårare för kategorin invandrare att ta sig fram i denna sfär. Men dessa uppfattningar är fortfarande spridda och är något som torde prägla vardagen och förutsättningarna för kategorin invandrare. Delaktighet lyfts i folkhälsopropositionen som grundläggande för folkhälsan (3) och ett samhälle där stora delar av befolkningen inte känner delaktighet och tillhörighet är således inte ett samhälle som främjar folkhälsan.

Avsaknad av delaktighet och inflytande, som i grunden handlar om demokrati, borde rimligtvis ge konsekvenser för tryggheten. Det är rimligt att anta att möjlighet till delaktighet och inflytande för med sig tillit till andra i samhället och deltagande i organisationer och aktiviteter. Delaktighet och inflytande ger därmed socialt kapital och ett samhälle med starkt social kapital borde således vara ett samhälle som präglas av social trygghet. Ett samhälle präglad av trygghet och med starkt socialt kapital är bra för folkhälsan. Kategoriseringen av invandrare exkluderar kategorin invandrare från ett flertal arenor och detta får negativa effekter för delaktighet och socialt kapital och påverkar därmed folkhälsan negativt.

Att ha möjlighet till ett lönearbete och därmed en lön är av stor vikt för hälsan. Arbetslöshet innebär sämre möjligheter till sociala kontakter och mindre möjlighet till inflytande i samhället. De arbetslösa står på sidan av och har betydligt lägre status än den arbetande befolkningen. Resultatet visar att kategorin invandrare anses sakna vissa kompetenser, egentligen enbart för att de tillhör kategorin invandrare, och denna avsaknad används som förklaring och skäl till exkludering från arbetsmarknaden. Mattson (37) visar på kompetensbristdiskursen och Hertzberg (34) visar hur denna diskurs får konsekvenser. Han visar hur Arbetsförmedlingens bedömning av den sociala kompetensen får konsekvenser för om en person anses vara anställningsbar och därmed kan få en möjlighet att ta sig ut på arbetsmarknaden och tjäna pengar. Ekonomisk trygghet är en av de viktigaste förutsättningarna för folkhälsan och ett arbete är grundläggande för den ekonomiska tryggheten, men också för självuppfattningen och självkänslan (3, 22). En subjektiv uppfattning av en social kompetens grundad på uppfattningar av föreställd kultur hos en stor grupp

människor är således ett hot mot denna trygghet och därmed i längden mot folkhälsan.

En stor inkomstspridning är en risk för ohälsa och det skulle kunna förklaras av att upplevelsen av att stå under andra i statushierarkin påverkar hälsan negativt (23). Akhavans (36) avhandling visar att kategorin invandrarkvinnor i större utsträckning är anställda i vad som kallas jobbgetton med låg lön och låg status, och står således under stora delar av samhället status- och lönemässigt. Upplevelsen av att inte värdesättas och få rimlig lön påverkar hälsan negativt. Själva termen jobbgetton återspeglar även det faktum att det handlar om den typ av arbeten som få andra vill ha och att endast de som inte har andra möjligheter arbetar inom dessa områden. Att vara arbetslös eller arbeta i jobbgetton är något som påverkar självkänslan och statusen i samhället och är därmed en riskfaktor för ohälsa.

Kollektiviseringen av kategorin invandrare innebär att variationer inom gruppen osynliggörs. Istället är det stereotypen kopplad till kategorin som varje medlem av kategorin associeras med och själva måste förhålla sig till. Under inledningen av arbetet med uppsatsen tänkte jag inte på att självbilden rimligtvis förändras av kategorisering till negativa stereotyper långt ner i hierarkin. I efterhand känns det dock självklart, och det var också något som blev tydligt i materialet. Det är även troligt att självbilden hänger samman med tendensen att skylla på de drabbade. Skuldbeläggning av dem som drabbats är ett enkelt sätt att fransäga sig sitt eget ansvar. Som Dahlstedt (35) påpekar så handlar underordning inte bara om att hamna längst ner i status utan även om att övertyga sig själv och omgivningen om att platsen i hierarkin inte beror på personliga brister utan på hur samhället är organiserat. Det kan vara svårt att övertyga sig själv om att det inte handlar om personliga brister i ett samhälle som tenderar att skylla på den drabbade. Akvahans (36) avhandling visar att många inte klarar detta utan lägger skulden på sig själva. I längden torde självbilden förändras negativt av detta.

Mitt syfte var att undersöka om social kategorisering av gruppen invandrare innebär konsekvenser för folkhälsan. Resultatet visar att kategoriseringen har konsekvenser. Konsekvenserna innebär att kategorin invandrare tilldelas en plats längst ner i hierarkin, medan den dominerande gruppen behåller sin ställning som norm överst. Gränsdragningar till hierarkier reproducerar social ojämlikhet och motverkar jämlika livsvillkor och detta går emot det grundläggande målet för den svenska folkhälsopolitiken, nämligen en god hälsa på *lika villkor*. Platsen i hierarkin leder till exkludering, både vad gäller bostads- och arbetsmarknaden och den politiska sfären. Denna exkludering inverkar negativt på delaktighet och inflytande samt socialt kapital som är grundläggande för en god folkhälsa. Följden av exkluderingen blir boendesegregation och svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Problemen på arbetsmarknaden förklaras av kultur och brist i kompetens. Arbetslöshet och exkludering från arbetsmarknaden är en riskfaktor inte bara för den drabbade utan också för dennes familj och leder till ekonomisk påfrestning som i sin tur leder till en plats längre ner i hierarkin. Arbetslöshet leder även till försämrade självkänsla och självrespekt vilket rimligtvis borde ha inverkan på den psykiska hälsan. Exkludering ur det politiska livet leder till att representanter och förebilder för stora delar av befolkningen saknas vilket givetvis får konsekvenser för vilka frågor som anses viktiga att lyfta samt för bilden av vilka befolkningen består av, vilka som tillhör det svenska samhället.

Denna litteraturstudie visar att kategoriseringen av invandrare får följder som i sin tur kan ha negativa konsekvenser för folkhälsan.

Slutsats

Min avsikt med denna uppsats har inte varit att lösa frågan kring problemen med begreppet invandrare, utan endast sammanställa det som finns skrivet för att lyfta frågan till ljuset. Jag har heller aldrig haft för avsikt att förneka eller förringa de problem som många kvinnor ur kategorin invandrare, men även ur kategorin svenskar, lever under. Min avsikt har varit att synliggöra stereotypen som kopplas till kategorin och visa att det just är en stereotyp som inte gäller för alla. Stereotypen ger dock konsekvenser för hela kategorin invandrare.

Slutsatsen blir att det är viktigt att problematisera de kategoriseringar man gör och att vara medveten om maktaspekten vad gäller kategorisering, samt de konsekvenser kategoriseringen kan få. Den till synes neutrala kategorin invandrare innehåller normativa värden och föreställningar som får följder för dem som inkluderas i kategorin och följderna medför konsekvenser för folkhälsan.

Vidare forskning

Resultatet visar att kategoriseringen av gruppen invandrare får följder som har konsekvenser för folkhälsan. Social kategorisering kan tänkas vara bakgrunden till många folkhälsoproblem, och är något som bör undersökas vidare.

För att kunna gå vidare med denna fråga mer konkret empiriskt krävs att det undersökta området snävas av. Jag tror det är svårt att gå vidare och göra en fördjupning utan en snävare ansats än den jag haft i denna uppsats. Jag tror också det finns en poäng med att gå vidare med ytterligare kvalitativa studier, då det är ett relativt outforskat ämne, innan man ger sig på en kvantitativ studie. En tanke är att intervjua människor för att få reda på deras egna upplevelser och tankar kring relationen mellan den sociala kategoriseringen och folkhälsa. En annan tanke är att fördjupa sig i ett folkhälsoproblem, eller en typ av diagnos, för att försöka undersöka om social kategorisering till invandrare skulle kunna vara en förklaring bakom ohälsan.

REFERENSER

1. Borevi S, Strömblad P. Kategorisering och integration – en introduktion. I Kategorisering och integration. Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag. Borevi S, Strömblad P (red.). Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer; 2004 (Integrationspolitiska maktutredningen, SOU 2004:48)
2. de los Reyes P. Mångfald och differentiering. Diskurs, olikhet och normbildning inom svensk forskning och samhällsdebatt. Stockholm: Arbetslivsinstitutet; 2001
3. Regeringens proposition 2002/03:35. Mål för folkhälsan. Stockholm: Socialdepartementet; 2002
4. Socialstyrelsen. Olika villkor – olika hälsa. En studie bland invandrare från Chile, Iran, Polen och Turkiet. Stockholm: Socialstyrelsen; 2000
5. Groglopo A. Hälsa vård och strukturell diskriminering. I Hälsa vård och strukturell diskriminering. Ahlberg BM, Groglopo A (red). Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer; 2006 (Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, SOU 2006:78)
6. Svanberg I, Tydén M. I nationalismens bakvatten. Om minoritet, etnicitet och rasism. Lund: Studentlitteratur; 2000
7. Svanberg I, Tydén M. Tusen år av invandring. En svensk kulturhistoria. Stockholm: Dialogos förlag; 2005
8. Näringsdepartementet. Begreppet invandrare i lagar och förordningar. Stockholm: Näringsdepartementet; 1999 (Ds 1999:48)
9. Arbetsmarknadsdepartementet. Sverige, framtiden och mångfalden. Slutbetänkande från Invandrarpolitiska kommittén. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet; 1996 (SOU 1996:55)
10. Angelöw B, Jonsson T. Introduktion till socialpsykologi. Lund: Studentlitteratur; 2000
11. Hylland Eriksen T. Etnicitet och nationalism. Falun: Nya Doxa; 2003
12. Hylland Eriksen T. Små platser – Stora frågor, en introduktion till socialantropologi. Falun: Nya Doxa; 2004
13. Franzén M. Problemet segregation: en orättvis jämförelse. I Den delade staden – segregation och etnicitet i stadsbygden. Lena Magnusson (red). Umeå: Boréa Bokförlag; 2001
14. Hirdman Y. Genussystemet. I Demokrati och makt i Sverige. Maktutredningens huvudrapport. Stockholm: Statsrådsberedningen; 1991 (SOU 1990:44)

15. Young IM. Att kasta tjejkast: texter om feminism och rättvisa. Stockholm: Atlas; 2000
16. Brune Y. "Invandrare" i mediearkivets typgalleri. I Maktens (o)lika förklädnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige. de los Reyes P, Molina I och Mulinari D (red.). Stockholm: Bokförlaget Atlas; 2005
17. Bredström A. Maskulinitet och kamp om nationella arenor – reflektioner kring bilden av "invandrarkillar" i svensk media. I Maktens (o)lika förklädnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige. de los Reyes P, Molina I och Mulinari D (red.). Stockholm: Bokförlaget Atlas; 2005
18. Brune Y. Nyhetslogik och främlingssyn i mediernas konstruktion av "invandrare". I Kategorisering och integration. Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag. Borevi K och Strömblad P (red). Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer; 2004 (SOU 2004:48)
19. Ålund A. Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet. Lund: Studentlitteratur; 1997
20. Socialdepartementet. Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan. Slutbetänkande av nationella folkhälsokommittén. Stockholm: Socialdepartementet; 2001 (SOU 2000:91)
21. Socialdepartementet. Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan. Bilagedel A. Slutbetänkande av nationella folkhälsokommittén. Stockholm: Socialdepartementet; 2001 (SOU 2000:91)
22. Forsberg E, Rantakeisu U, Starrin B. I arbetslöshetens spår – ekonomisk stress, skam och ohälsa. I I vanmaktens spår. Härenstam A, Lundberg U, Lindbladh E, Starrin B (red). Umeå: Boréa Bokförlag; 1999
23. Wilkinson RG. Socioeconomic determinants of health: Health inequalities: relative or absolute material standards? British Medical Journal 1997; 314: 591-594
24. Berge A. "Säg mig vem jag är...". Om identitetsordning och makt. I Historisk tidskrift, nr 4, sid 616-628. Stockholm: Svenska historiska föreningen; 1998
25. Eriksson-Zetterquist U, Styhre A. Organisering och intersektionalitet. Malmö: Liber; 2007
26. de los Reyes P, Mulinari D. Intersektionalitet. Malmö: Liber; 2005
27. Östergren P-O. Socialt kapital och hälsa. I Sociala skyddsnät och socialt kapital. Eriksson C (red.). Stockholm: Forskningsrådsnämnden; 2001 (Rapport 2000:11).
28. Eriksson M. Socialt kapital. Teori, begrepp, och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa. Umeå: Umeå Universitet; 2003 (CERUM Working Paper 60:2003)

29. Forsberg E, Kalander-Blomkvist M, Rantakeisu U, Starrin B. Social exklusion ett svårfångat begrepp. I Sociala skyddsnet och socialt kapital. Eriksson C (red.). Stockholm: Forskningsrådsnämnden; 2001 (Rapport 2000:11).
30. Runfors A. Mångfald, motsägelser och marginaliseringar (Dissertation). Stockholm: Bokförlaget Prisma; 2003
31. Eastmond M. Reconstituting Normal Lives, Shaping New Citizens: Refugee Integration and The Politics of Trauma (opublicerat manus).
32. Graham M. Classifications, Persons and Policies: Refugees and Swedish Welfare Bureaucracy (Dissertation). Stockholm: Stockholms Universitet; 1999
33. Molina I. Stadens rasifiering. Etnisk boendesegregation i folkhemmet (Dissertation). Uppsala: Uppsala Universitet; 1997 (Geografiska regionstudier nr 32)
34. Hertzberg F. Gräsrotsbyråkrati och normativ svenskhet. Hur arbetsförmedlare förstår en etniskt segregerad arbetsmarknad (Dissertation). Stockholm: Arbetslivsinstitutet; 2003
35. Dahlstedt M. Reserverad demokrati. Representation i ett månetniskt Sverige (Dissertation). Umeå: Boréa Bokförlag; 2005
36. Akhavan S. The health and working conditions of female immigrants in Sweden (Dissertation). Stockholm: Karolinska Institutet; 2006
37. Mattson K. (O)likhetens geografier – Marknaden, forskningen och de Andra (Dissertation). Uppsala: Uppsala Universitet; 2001 (Geografiska regionstudier nr 45)
38. Tesfahuney M. Imag(in)ing the Other(s). Migration, Racism, and the Discursive Constructions of Migrants (Dissertation). Uppsala: Uppsala Universitet; 1998 (Geografiska regionstudier nr 34)
39. Sverige mot rasism.
http://www.sverigemotrasism.se/templates/svNormal____2659.asp (2007-05-02)
40. Lexin. Svenskt – engelskt lexikon.
<http://lexin2.nada.kth.se/sve-eng.html> (2007-05-20)

BILAGA: LITTERATURÖVERSIKT

- Titel:** **Mångfald, motsägelser och marginaliseringar**
Författare: Ann Runfors
Syfte: Att beskriva och analysera den uppmärksamhet som de skolanställda riktade mot kategorin invandrarbarn samt belysa hur denna uppmärksamhet skapade villkor för barnen.
- Typ av studie:** Avhandling - Monografi
Metod: Etnografisk fältstudie i tre skolor med deltagande observation samt intervjuer.
Slutsats: Den välvilliga uppmärksamheten som riktades mot kategorin invandrarbarn fick dem att framstå som bristfälliga och kategoriseringen av dem fick negativa konsekvenser i form av marginalisering.
- Publikationsår:** 2003
Antal referenser: 289
Ämnesområde: Etnologi vid Stockholms universitet
Referensnummer: 30
- Titel:** **Classifications, Persons and Policies: Refugees and Swedish Welfare Bureaucracy**
Författare: Mark Graham
Syfte: Att studera invandrare och deras möte med den svenska byråkratin. I detta fall handlade det om grupper från Iran och Chile.
- Typ av studie:** Avhandling - Monografi
Metod: Intervjuer och läsning av officiella dokument
Slutsats: Författaren sammanfattar sin slutsats med ogenomskinlighet, hybriditet och marginalitet. Ogenomskinlighet sågs som ett problem och byråkraterna strävade efter att ta sig förbi för att se de invandrade klienterna på ett annat sätt än vad de gjorde med de svenska. Hybriditet hos invandrarna var också ett problem då det försvarade bemötandet. Marginalitet syftar till kategorin invandrares sociala position.
- Publikationsår:** 1999
Antal referenser: 260
Ämnesområde: Socialantropologi vid Stockholms universitet
Referensnummer: 32

Titel: **Stadens rasifiering**
Författare: Irene Molina
Syfte: Syftet med avhandlingen är tvåfaldigt. Den första delen av syftet är att analysera företeelsen etnisk boendesegregation och att finna nya referensramar för studiet av företeelsen. Den andra delen av syftet är att pröva tesen om stadens rasifiering.
Typ av studie: Avhandling - Monografi
Metod: Dels kvantitativa statistiska analyser och dels kvalitativa som intervjuer.
Slutsats: Invandrare från utomeuropeiska länder har lägst status i vårt samhälle och återfinns oftast i miljonprogrammets hyreshus. Boendesegregation handlar inte om etnicitet eller kultur utan om rasdiskriminerande mekanismer i ett i grunden ojämnt samhälle.
Publikationsår: 1997
Antal referenser: 227
Ämnesområde: Kulturgeografi vid Uppsala universitet
Referensnummer: 33

Titel: **Gräsrotbyråkrati och normativ svenskhet. Hur arbetsförmedlare förstår en etniskt segregerad arbetsmarknad**
Författare: Fredrik Hertzberg
Syfte: Att undersöka hur arbetsförmedlarna relaterar de förklaringsmodeller och beskrivningar av hinder, problem och möjligheter som ungdomar med invandrarbakgrund möter till olika företeelser som etnicitet, kultur och invandrarskap.
Typ av studie: Avhandling - Monografi
Metod: Intervjuer med personal på Arbetsförmedlingen som arbetade med kategorin invandrarungdomar
Slutsats: Problembeskrivningen av de unga arbetslösa handlade till stor del om vad de skulle göra för att förbättra sin position på arbetsmarknaden. Många gånger var lösningen att bli mer svensk då annan typ av kultur sågs som något negativt. De grupper detta främst handlade om var grupper från länder långt ifrån Sverige.
Publikationsår: 2003
Antal referenser: 318
Ämnesområde: Etnologi vid Stockholms universitet
Referensnummer: 34

Titel: **Reserverad demokrati**
Författare: Magnus Dahlstedt
Syfte: Att teoretiskt problematisera den svenska demokratin i ljuset av representationsproblemet, dvs att någon i olika sammanhang gör anspråk på att handla och tala i någon annans namn.
Typ av studie: Avhandling - Monografi
Metod: Intervjuer samt analys av olika typer av material som tidningsartiklar och musik.
Slutsats: Svensk demokrati förbehålls, reserveras och skickas längs etniska linjer och ett flertal processer ger kategorin invandrare en underordnad plats i den svenska samhällshierarkin.
Publikationsår: 2005
Antal referenser: 498, varav 409 litteratur, 29 offentliga tryck och offentlig statistik, 36 pressmaterial, 4 hemsidor och 20 skivor.
Ämnesområde: Tema Etnicitet vid Linköpings universitet
Referensnummer: 35

Titel: **The health and working conditions of female immigrants in Sweden**
Författare: Sharareh Akhavan
Syfte: Det övergripande syftet med avhandlingen var att förstå, beskriva och analysera de faktorer som bidrar till ohälsa bland kvinnliga invandrare i Sverige ur ett klass-, köns- och etnicitetsperspektiv.
Typ av studie: Sammanläggningsavhandling av fyra stycken studier
Metod: Både kvantitativa som statistisk analys och kvalitativa som intervjuer och observation
Slutsats: De invandrade kvinnornas arbetshälsa var starkt associerad med samhällsklass. Hälsoskillnader kan inte tolkas utifrån kulturella olikheter, utan måste tolkas utifrån klass, kön och etnicitet.
Publikationsår: 2006
Antal referenser: 171
Ämnesområde: Folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet
Referensnummer: 36

Titel: **(O)likhetens geografier – Marknaden, forskningen och de Andra**
Författare: Katarina Mattsson
Syfte: Att tolka hur och varför berättelser och representationer av invandring och arbetsmarknad är strukturerade som de är.
Typ av studie: Avhandling - Monografi
Metod: Diskursanalys av tidningsartiklar och böcker
Slutsats: Kompetensbristdiskursen och det som följer av den är ett annat uttryck för vad författaren väljer att kalla ekonomisk rasism.
Publikationsår: 2001
Antal referenser: 233
Ämnesområde: Kulturgeografi vid Uppsala Universitet
Referensnummer: 37

Titel: **Imag(in)ing the Others. Migration, Racism and the Discursive Constructions of Migrants**
Författare: Mekonnen Tesfahuney
Syfte: Att undersöka diskurser kring det som kallas massmigration och de olika sätt på vilka migranter uppfattas som kulturella, politiska och socioekonomiska hot i Sverige och EU.
Typ av studie: Avhandling - Monografi
Metod: Diskursanalys av texter och språk
Slutsats: Den officiella retoriken talar om jämlikhet och respekten för olikhet, men samtidigt verkar maktrelationer ofta dolt pga retoriken. Föreställningen om de Andras olikhet ses som evig istället för föränderlig och socialt konstruerad. Maktrelationerna reproducerar den koloniala synen på de Andra och relationen består.
Publikationsår: 1998
Antal referenser: 192
Ämnesområde: Kulturgeografi vid Uppsala universitet
Referensnummer: 38